

Micskei Detti

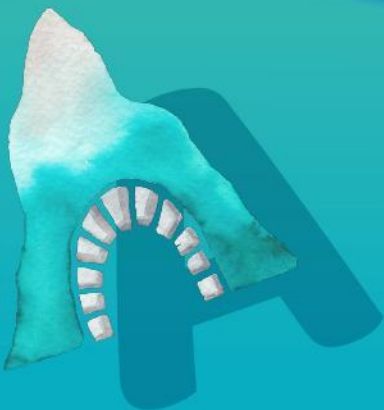
BETÜK? KÉPBEN VAGYOK!

Pedagógus kézikönyv

Az elméleti háttértől
felhasználási ötletekig

+ EXTRA:
hangtudatosság
szintfelmérő

betuk.hu
2025. február

d

Tartalomjegyzék

I. ISMERTETŐ	4
1. Hogyan fejleszt és ez miért fontos?.....	4
2. Kinek ajánlott?	5
II. TUDOMÁNYOS HÁTTÉR.....	6
1. Hangtani tudatosság	6
2. Szövegértés	6
3. Hívóképek	7
4. Kisbetűk, nagybetűk.....	9
III. MILYEN VÁLTOZATOKBAN LÉTEZIK?	11
IV. ALKALMAZÁS KIEGÉSZÍTÉSKÉNT	13
1. Érdeklődés felkeltésétől a passzív tanuláshoz	13
2. Aktív játék a betűkkel.....	13
3. Hangtani tudatosságtól az íráshoz és olvasáshoz	14
4. Más oktatási módszer kiegészítése az alakazonos hívóképekkel	17
V. ALKALMAZÁS KOMPLEX ALAPOZÁSKÉNT	19
VI. ALKALMAZÁS MIND-MAP.....	21
VII. A KÖNYV ELŐNYEI ÉS HASZNÁLATA	22
1. Előnyei	22
2. A könyv felhasználási lehetőségei	22
VIII. MULTIKÁRTYA ELŐNYEI ÉS HASZNÁLATA	25
1. Előnyei	25
2. A multikártya felhasználási lehetőségei.....	25
IX. PLAKÁTOK, TABLÓK ELŐNYEI ÉS HASZNÁLATA	30
1. Változatok	30
2. Előnyei	31
3. A hívóképek felhasználási lehetőségei	31
4. Az oktatóabló és poszter felhasználási lehetőségei.....	32
X. LAMINÁLT KÖNYÖKLŐ ELŐNYEI ÉS HASZNÁLATA	33
1. Előnyei	33
2. A laminált könyöklő felhasználási lehetőségei.....	33
XI. BETŰRÖGZÍTŐ.....	33
1. Előnyei	34
2. A BETŰRÖGZÍTŐ felhasználási lehetőségei	34

XII. BETŰHANGOLÓ.....	35
1. Előnyei.....	35
2. A BETŰHANGOLÓ felhasználási lehetőségei.....	35
XIII. BETŰSIMOGATÓ.....	36
1. Előnyei.....	36
2. A BETŰSIMOGATÓ felhasználási lehetőségei.....	36
MELLÉKLET: Hangtani tudatosság szintfelmérő.....	40

Minden jog fenntartva. ©Micskei Bernadett 2022, 2025

Kereskedelmi forgalomba nem hozható. Ingyenesen letölthető, nyomtatható oktatási alkalmazási segédlet a BETŰK? KÉPBEN VAGYOK! alakozonos betűkalauzhoz készült eszközök használatának támogatására.

Termékkínálat, kapcsolat és további információ: **betuk.hu**

A legfrissebb verziót itt találod:

<https://bolt.betuk.hu/Betuk-Kepben-vagyok-pedagogus-kezikonyv>

I. ISMERTETŐ

A BETŰK? KÉPBEN VAGYOK! a mai gyermekek két legjelentősebb igényére válaszol: vizuális irányból közelíti meg a betűkkel való ismerkedést és a hangtani tudatosságot fejleszti.

Ez az ábécé olyan alakazonos hívóképekből áll, melyeknek nem csak a kezdőhangja, hanem az alakja is megegyezik az adott betűvel (lásd CS és csiga a képen).

Jelenlegi ismereteink szerint ez az eddigi legteljesebb ilyen jellegű magyar ábécé: minden olyan betűnek van képe, amivel magyar szó kezdődik. Az asszociációs elve a mai gyerekek képességeit veszi alapul: kezdőhang (hangtani tudatosság) és vizuális kapocs (formai egyezés). Friss, mai, a 3-6 éves gyerekeket körülvevő világból táplálkozik. Létezik kis- és nagybetűs változatban is.

Módszere az olvasáshoz szükséges szelíd és komplex készség- ill. képességfejlesztés, melynek fókuszában a fonológiai tudatosság áll.

Tekinthetünk rá nem csak nagyon hasznos olvasás alapozási vagy fejlesztési módszerként, hanem a betűk ismeretében akár indirekt (vagy inverz) olvasástanulási módszerként is. Hiszen amikor egy gyermek elsajátít minden fontos képességet és birtokába kerül a teljes fonológiai tudatosság, magától is képessé válik a spontán olvasásra.

1. Hogyan fejleszt és ez miért fontos?

- **Betű-hang megfeleltetés:** az alakazonos hívóképek segítenek áthidalni a betű és a hang közötti szakadékot, fejlesztik az asszociációs készséget, az elvonatkoztatást, a vizuális memóriát és a formafelismerést.

Az alakazonos hívóképek asszociációs láncra rövidebb, mint a többi hívóképé. A kevesebb gondolati lépés eleve kisebb hibázási lehetőséget rejt magában, másrészt gyorsabb választ tesz lehetővé. A másik nagy erőssége, hogy nem hagyja a gyerekeket bizonytalanságban, mivel még a hang kimondása előtt gondolatban ellenőrizni tudják, hogy a betű és az emlékezetből felidézett hívókép formája tényleg megegyezik-e.

A formába integrált szoros asszociációnak köszönhetően a megszerzett tudás tartósabb, mivel a betű alakja fogja emlékeztetni a gyerekeket a hívóképre.

Összességében gyorsabbá és biztosabbá teszi az olvasástanulást. Mindeközben a célja az, hogy a gyerekek jól érezzék magukat és kevesebb negatív élmény érje őket.

- **Hangtani tudatosság:** sokrétűen és teljes folyamatában támogatja a beszédhangok megismerését és elkülönítését. Az utóbbi évtizedek hazai és nemzetközi kutatási eredményei is a fonológiai tudatosság fontosságát és hasznosságát hangsúlyozzák: könnyebb olvasástanulás, jobb helyesírás, kevesebb negatív élmény, mindezek által jobb tanulási eredmények, ami pedig kihat a későbbi életkilátásokra is.
- **Betűismeret és hangtani tudatosság együtt:** a jó szövegértéshez a mérések alapján kell egy kis plussz. Azok a gyerekek rendelkeztek a legjobb korai olvasási teljesítménnyel, akik az iskolai olvasástanítást megelőzően párhuzamosan ismerkedtek a betűkkel és a beszédhangokkal.

Másrészt a hangtani tudatosság és a betűismeret együttesen annyira megkönnyíti az olvasástanulást, hogy a gyerekek maguktól ébrednek rá, hogy amit hangokra tudnak bontani, azt le is tudják írni. Amit pedig le tudtak írni, az el is fogják tudni olvasni. Így alakulhat ki a spontán olvasás.

2. Kinek ajánlott?

- Minden óvodáskorú gyermeknek, aki érdeklődik az írásbeliség iránt.
- Nagycsoportosoknak a betűk iránt való érdeklődés felkeltésére.
- Nagycsoportosoknak és kisiskolásoknak a hangtani tudatosság fejlesztésére, szövegértés és olvasási készségek komplex alapozására.
- Kisiskolásoknak a betű-hang kapcsolat elsajátításához, megszilárdításához.
- Tipikus és atipikus fejlődésű gyermekeknek egyaránt.
- Felzárkóztatáshoz.
- Fejlesztéshez.

II. TUDOMÁNYOS HÁTTÉR

1. Hangtani tudatosság

A most iskolába kerülő gyerekek nyelvi fejlettsége elmarad az elmúlt század gyermekeitől. Ennek okai szintén a kultúraváltásra vezethetők vissza: kevesebbet beszélgetnek a felnőttek a gyerek körül, kevesebb mesét, mondókát és éneket hallanak (Gyarmathy, 2012). A nyelvi fejlődés elmaradása kihatással van a beszédhangok meghallásának és elkülönítésének képességére is.

A hangtani tudatosság ideális esetben óvodáskorban kezd el kialakulni. Ezen a téren még bőven van fejlesztési potenciál az óvodai közoktatásban (Steklács, 2018).

Az iskolába kerülő gyerekek körében ma már nem a beszédhiba a legnagyobb hiányosság, mint ahogyan az a Meixner-módszer megalkotása idején volt jellemző (Sósné, 2012), hanem a hangtani tudatosság.

Nem csak a nemzetközi, de hazai mérések alapján is egy iskolába lépő diák hangtani tudatossági szintje közvetlen kollerációt mutat az év végi olvasás- és írástanulás sikerességével (Jordanidisz 2009).

A hangtani tudatosság birtokában nem csak az olvasástanulás könnyebb, de a helyesírás minőségére is jó hatással van (Szinger 2007, Gósy 1999, Adamikné Jászó 1993, 2001, 2006).

2. Szövegértés

A nemzetközi kutatások alapján azonban azok a gyerekek érték el a szövegértésben a legjobb teljesítményt, akiknél nem kizárólag a hangtani tudatosságot fejlesztették, hanem azt betűtanulással is kiegészítették (Ball és Blachman, 1991, Szinger 2007). Jó szövegértés nélkül nehéz jó tanulási eredményeket elérni, azonban a szövegértés nem csak a tanulás miatt fontos, távolabb tekintve erőteljesen kihat az egyén egész életére is. Megkönnyíti az életben való általános boldogulást, gondoljunk csak az apró betűs szerződésekre vagy bonyolult hivatali ügyintézésre, de elengedhetetlen segítség a szöveges munkahelyi feladatokat, utasításokat és az email-ek értelmezésében is.

A teljes hangtani tudatosság birtokában a gyermek maga ébred rá, hogy a beszélt szavak hangokból állnak. Amennyiben ismeri ezekhez a hangokhoz tartozó betűket is, egy-egy rövidebb szót máris le tud írni. Amit pedig leírt, előbb vagy utóbb el is fogja tudni elolvasni, hiszen ő maga jött rá a kódolás titkára. Így jöhet létre a spontán írás, majd olvasás.

A spontán írás és olvasás által kínlódás- és kudarcmentessé válik az írás- és olvasástanulás, hiszen a gyermek képességeihez igazodik, a hangtudatosság fejlesztése pedig semmi másból nem áll, csak játékból. Továbbá amennyiben egy gyermeket nem ér az olvasástanulás során kellemetlen élmény, több az esély arra, hogy pozitív kezdeti attitűd párosul majd az olvasáshoz és a tanuláshoz is.

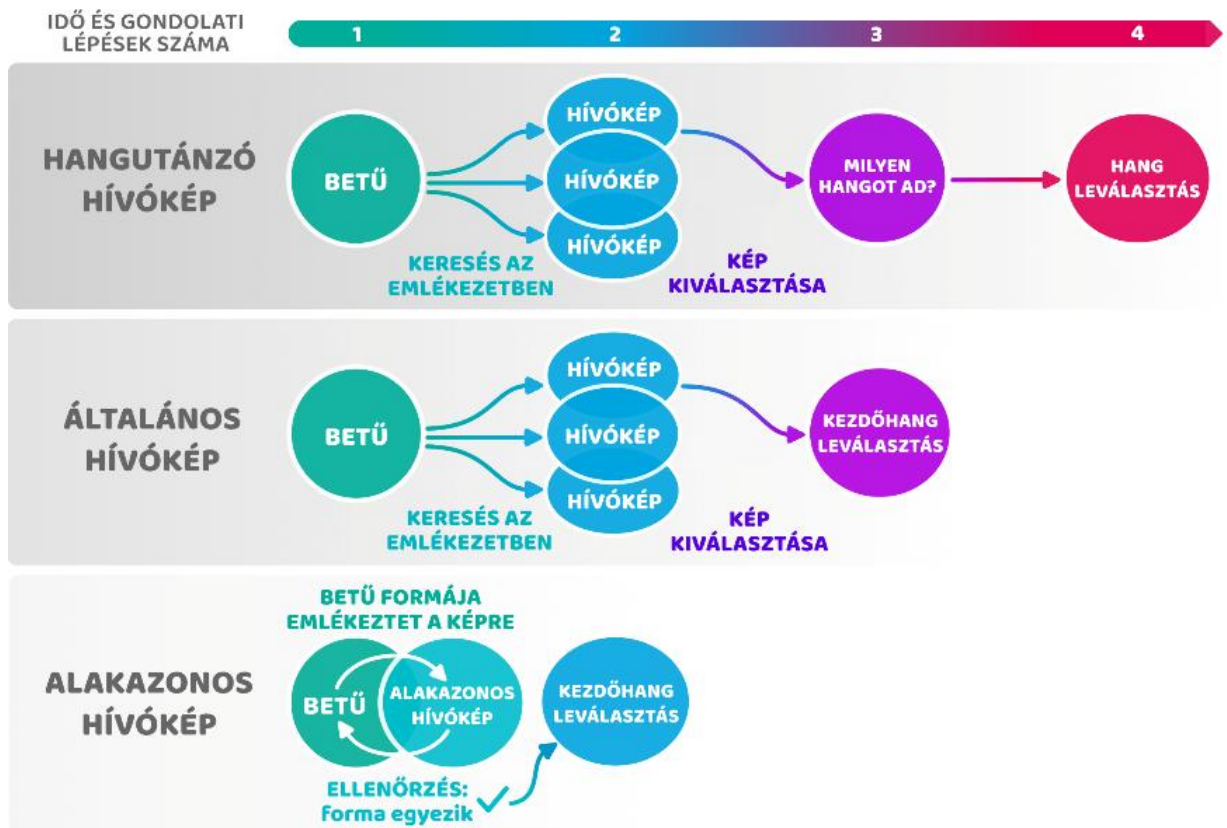
Azonban ez önmagában véve még nem lehet garancia arra, hogy minden gyermek egyformán szeretni fog olvasni. A későbbi egyéni tapasztalatokon túl (pl kötelező olvasmány élménye, iskolai élmények) nem szabad figyelmen kívül hagyni az egyéni sajátosságokat sem, mint például a jobb vagy bal agyféltekés berendezkedést. Ha egy gyermek (vagy egy felnőtt) a szabadidejét nem könyvolvasással tölti, még nem feltétlenül jelenti azt, hogy gondjai lennének az olvasással, nem érti, amit olvas, vagy rossz tanuló lenne.

Viszont minden gyermeket meg kéne, hogy illessen a lehetőség, hogy saját maga rendelkezzen az életéről, ne a körülményeknek legyen kiszolgáltatva. Ehhez a szövegértés megfelelő megalapozása elengedhetetlen.

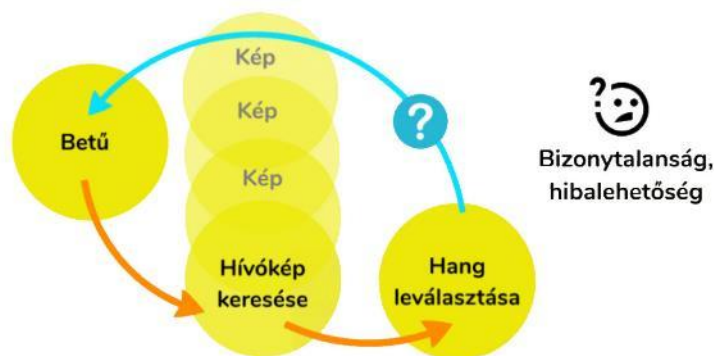
3. Hívóképek

Mivel a betűk és hangok között nincs észszerű kapcsolat, ezt a feladatot a betűk mellé állított képi emlékeztetőkkel, úgynevezett hívóképekkel segítik. A korábbi empirikus kutatások számos esetben kimutatták (Ehri et al., 1984; McNamara, 2012; a legjelentősebb: Shmidman-Ehri, 2010), hogy a betű-hang megfeleltetés tanulása során az alkalmazott hívókép minősége jelentősen befolyásolja a teljesítményt.

A magyar közoktatásban azok a hívóképek az elterjedtek, ahol csak a kezdőhang utal a betűre, a kép alakja nem. Vannak továbbá olyan hívóképek is, ahol nem a kép tárgya az emlékeztető, hanem a képen látható cselekvés által kiváltott hang (action mnemonics), ilyen például a legtöbb Meixner hívókép. A cselekvés megnevezése azonban lassabb a főnévénél (Székely et al., 2005), mivel egy lépéssel hosszabb asszociációt igényelnek, ezáltal pedig növeli a tévesztés lehetőségét is.

Amikor egy gyermek olyan hívóképekkel tanulja a betűket, ahol a kép alakja nem utal a betű alakjára, akkor a hang kiejtéséig nem kap visszacsatolást. Csak az emlékezetében bízhat, hogy fel tudja-e idézni, az adott betű mellett pontosan melyik kép állt.

A mai gyerekek képi ingerekkel körülvéve nőnek fel, a neurológiai fejlődésük ehhez alkalmazkodva alakul ki. A gyors vizuális ingerek feldolgozására rendezkedett be az agyuk, ezért a képi információk értelmezésére a legfogékonyabbak (Gyarmathy, 2021).

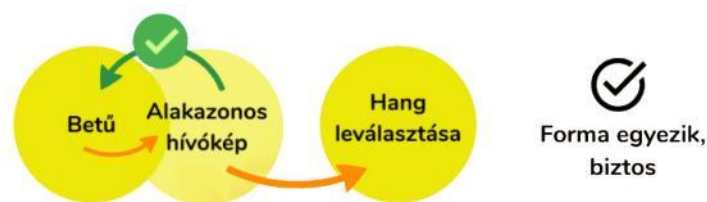
A kutatások alapján azok a hívóképek eredményezték a leggyorsabb, legbiztosabb és legtartósabb kapcsolatot a betű és a hozzá tartozó hang között, ahol nem csak a kép

kezdőhangja utalt a betűre, hanem a kép alakja is (Shmidman-Ehri, 2010). Ezek az alakazonos hívóképek (angolul: embedded mnemonics vagy letter-shape integrated mnemonics).

Shmidman-Ehri (2010) empirikus tanulmányának legfőbb megállapítása, hogy az alakazonos hívóképek azért is lehetnek ilyen sikeresek, mert az emlékezet (tehát az agy) két olyan pontját köti össze, amelyek a betűtanulás kezdetekor (korábbi inger hiányában) nem állnak semmilyen kapcsolatban.

Amikor olyan képet állítunk a betűk mellé, aminek az alakja magában hordozza a betű alakját, akkor ezzel a gyerekek számára három előnyt is tudunk adni a megértéssel és a felidézéssel kapcsolatban:

1. láthatóvá és könnyebbé válik a betű-hang közötti kapcsolat,
2. egy betűhöz csak egy kép tartozhat (nincs zavar és mennyiségi nyomás),
3. a felidézés során lehetőséget adunk az önellenőrzésre, ezzel csökkentve a tévesztés lehetőségét.

Tehát mielőtt még kimondaná a leválasztott kezdőhangot, le tudja ellenőrizni, hogy a felidézett kép alakja valóban megegyezik-e a betű alakjával. Ennek az önellenőrzésnek is köszönhető a kevesebb tévesztés.

4. Kisbetűk, nagybetűk

Az óvodások a könyvek, feliratok által a nyomtatott betűkkel találkoznak először. Egyszerűségük miatt a nyomtatott nagybetűket a legkönnyebb megjegyezni és reprodukálni. Ez az oka annak, hogy ösztönösen is a nyomtatott nagybetűk jelennek meg leggyakrabban az óvodás gyermekek írásaiban és rajzaiban (Binder, 2011). Továbbá a nagybetűk kevesebb hasonló elemből állnak, mint a kisbetűk (különösképpen az írott kisbetűk): pl. b, d, p, q nagybetűvel B, D, P, Q. Tehát egy kezdő tanuló számára sokkal jobban differenciálhatóak a nyomtatott nagybetűk, ami a kezdeti betű-hang kapcsolat megszilárdulásáig kulcsfontosságú szempont lehet.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy az írás tanítása során is a nyomtatott nagybetűket kell előnyben részesíteni.

Hazánkban az óvodai nevelésnek jelenleg egyáltalán nem része a betűkkel való ismerkedés, a jelenleg elterjedt iskolai olvasástanítási módszerek pedig mind az írott kisbetűk tanításával kezdenek. A kisbetűkkel való kezdés az elmúlt század hagyományára épül. Vitathatatlan, hogy a folyóírás az írott kisbetűkkel könnyebben megvalósítható és gyorsabb, mint nyomtatott betűkkel. Ugyanakkor az sajnos nem mondható el, hogy az elsős korosztály számára könnyen elsajátítható és megkülönböztethető lenne. Mivel a gyermekek kézfejeinek csontosodása általában csak az első osztály második felére éri el a kézíráshoz ideális szintet, ezért több kutató is a kézírás 0,5-1 évvel történő halasztását javasolja.

Erre az átmeneti időszakra (is) ideális lehet az olvasási és szövegértési képességek megalapozásához a betűkkel való ismerkedés és a hangtani tudatosság fejlesztése.

- Adamikné Jászó, A (1993): Nyelvi tudatosság – olvasástanítás – helyesírás. *Magyar Nyelvőr* 117. 3. 320-331.
- Adamikné Jászó, A (2001): Anyanyelvi nevelés az ábécétől az érettségig. *Trezor Kiadó*. Budapest.
- Adamikné Jászó, A (2006): Az olvasás múltja és jelene. *Trezor Kiadó*. Budapest.
- Ball, E. W., & Blachman B. A. (1991): Does Phoneme Awareness Training in Kindergarten Make a Difference in Early Word Recognition and Developmental Spelling? *Reading Research Quarterly* 26:1 pp.49-66. DOI:10.1598/RRQ.26.1.3
- Binder, A. (2011): Magamtól tanultam...- Óvodáskorú gyermekek írása, olvasása. *Gyógypedagógiai szemle* 39. évf. 3-4. sz., pp. 237-250
- Ehri, L.C., Deffner, N.D., & Wilce, L.S. (1984): Pictorial mnemonics for phonics. *Journal of Educational Psychology*, 76(5), pp. 880–893. DOI: 10.1037/0022-0663.76.5.880
- Ehri, L. C., Nunes, S. R., Willows, D. M., Valeska Schuster, B., Yaghoub-Zadeh, Z., & Shanahan, T. (2001): Phonemic awareness instruction helps children learn to read: Evidence from the National reading panel's meta-analysis. *Reading Research Quarterly*, 36(3), pp. 250–287. DOI: 10.1598/RRQ.36.3.2
- Gyarmathy, É. (2012): Diszlexia a digitális korszakban. Műszaki Könyvkiadó
- Gyarmathy, É. (2021): Tehetségfejlesztés. *Tea Kiadó*
- Gósy, M (1999): Pszicholingvisztika. Corvina Kiadó. Budapest.
- Jordanidisz Á (2009): A fonológiai tudatosság fejlődése az olvasástanulás időszakában, *Anyanyelv-pedagógia* 2009/4.
- McNamara, Gabrielle (2012): The effectiveness of embedded picture mnemonic alphabet cards on letter recognition and letter sound knowledge. Theses and Dissertations. 302. Rowan University.
- Sósné, P. M. (2012): Újító törekvéseink legnemesebb hagyományainkból táplálkoznak. *Nemzedékek együttműködése a tudományban, Elektronikus könyv*
- Székely et al. (2005): Timed action and object naming. *Cortex*, 41(1), pp. 7-25. DOI: 10.1016/S0010-9452(08)70174-6
- Shmidman, A., & Ehri, L.C. (2010): Embedded picture mnemonics to learn letters. *Scientific Studies of Reading*, 14(2), pp. 159–182. DOI: 10.1080/10888430903117492
- Steklács, J. (2018): PISA 2015 után, PISA 2018 előtt. *Könyv és Nevelés: Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet Folyóirata*, 20:11, pp. 30-49.
- Szinger, V. (2007): Kiválás és bontakozó írásbeliség – Hagyomány és újszerűség az óvodai írás- és olvasáselőkészítésben *Elektronikus könyv és nevelés* 9:1

III. MILYEN VÁLTOZATOKBAN LÉTEZIK?

Könyv: az érdeklődés felkeltésére vagy kielégítésére, a hangtani tudatosság fejlesztéséhez

4az1ben multikártya: játékhöz és fejlesztéshez a legideálisabb, hiszen a képek és betűk külön lapokat képeznek

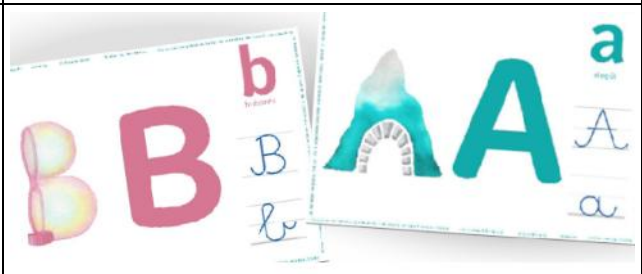
Poszter a nagy nyomtatott betűkkel: az érdeklődés felkeltésére vagy kielégítésére, passzív memorizálásra, terem díszítésre

Oktatóabló az írott és nyomtatott kis- és nagybetűkkel: írás- és olvasástanuláshoz, terem díszítésre

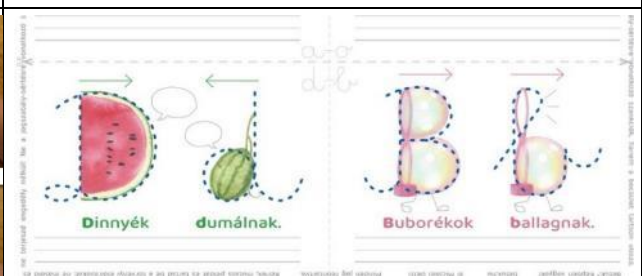
Jutalommatrica: játékhöz, motiváláshoz, doboz feliratozáshoz

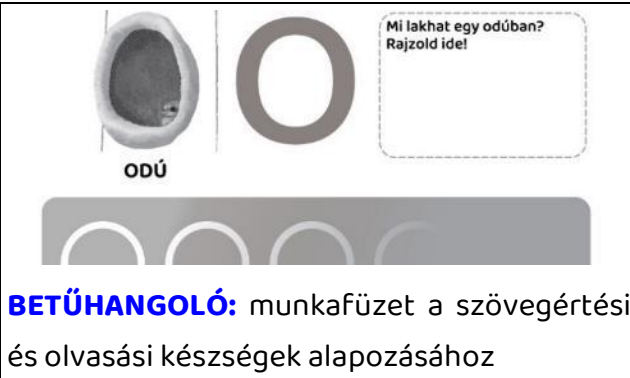

Hívóképek az írott és nyomtatott kis- és nagybetűkkel: írás és olvasástanuláshoz, terem díszítésre

Laminált könyöklő: iskolásoknak emlékeztetőül vagy gyakorlására

BETŰRÖGZÍTŐ: lapok a leggyakrabban formai tévesztések kiküszöbölésére

 <p>BETŰHANGOLÓ: munkafüzet a szövegértési és olvasási készségek alapozásához</p>	 <p>BETŰSIMOGATÓ: útmutató a 3D-s, tapintható betűk elkészítéséhez</p>
---	---

Az otthoni játékos fejlesztéstől kezdve az óvodai alapozáson keresztül az iskolai foglalkozásokig bezárólag számos termék, videó és segédlet áll rendelkezésre.

Óvodás korosztály: képes ábécéskönyv, ábécés multikártya, nagybetűs poszter, BETŰHANGOLÓ munkafüzet, multiszenzoros BETŰSIMOGATÓ

Iskolás korosztály: képes ábécéskönyv, ábécés multikártya, kis- és nagybetűs laminált könyöklő, kis- és nagybetűs hívóképek, kis- és nagybetűs oktatóabló, BETŰHANGOLÓ munkafüzet, multiszenzoros BETŰSIMOGATÓ.

IV. ALKALMAZÁS KIEGÉSZÍTÉSKÉNT

1. Érdeklődés felkeltésétől a passzív tanuláshoz

Az óvodás korú gyermekek megfelelő (óvodai, otthoni) környezet hatására ösztönösen elkezdnek érdeklődni az írásbeliség iránt. Azoknál a gyerekeknél, akiknél ez még nem következett be, érdemes célzottan felkelteni az érdeklődést, mert a belülről fakadó motivációnál nincs jobb.

- Aktív: erre számos feladat létezik a szakirodalomban, például: cím nélküli könyv lapozgatása, olyan könyv (vagy inkább füzet) lapozgatása, aminek üresek a lapjai, felirat nélküli nem tudjuk, milyen fagyit kaphatunk a fagyizóban, illetve nem tudjuk, hova szól a jegyünk, kinek szól a levél, ki rendelte a pizzát stb.
- Passzív: a gyerekek maguk is felfedezhetik az írásbeliség fontosságát. Jó, ha ki tudunk alakítani könyves sarkot a helyiségben, ahol könyveket lapozgathatnak, ceruzát és filcet, amivel firkálhatnak, esetleg nyomdát, amivel nyomdázhatnak (Szinger 2007). Ha ebben a sarokban kihelyezzük az alakazonos ábécés könyvet vagy az ovisoknak szóló nagybetűs posztert (képen), akkor érdeklődésüknek megfelelően lapozgathatják, nézegethetik a képeket és a betűket. Saját tempójukban ismerkedhetnek a hangokkal és a betűkkel, másolhatnak betűket, írogathatnak stb.

2. Aktív játék a betűkkel

Játszani a betűkkel és a hangokkal nem csak otthon lehet, hanem akár óvodai, iskolaelőkészítő, vagy iskolai környezetben is (órán, szünetben, délutáni foglalkozáson). A betűk megismerése önmagában is hasznos, de fejlesztő hatással van a hangtani tudatosságra is.

A fejezet végén található ábra, valamint a videók segítséget és ötleteket adnak arra vonatkozóan, hogy a rendelkezésre álló alakazonos ábécés eszközökkel (könyv, multikártya, hívóképek/oktatótabló), a különböző szituációkban (egyéni, párban, csoportosan, frontálisan) milyen játékokat lehet játszani.

Óvodás korban a betűkkel való játéknak az az előnye, hogy a gyerekek szórakozás közben, az aktuális érdeklődésüknek megfelelően, a nekik megfelelő ritmusban, kötetlenül ismerkedhetnek meg a betűkkel és közvetetten a hozzájuk tartozó hangokkal.

Iskolában inkább hasznos kikapcsolódásként tekinthetünk a betűkkel való játékra. Például esik kint az eső és nem lehet szünetben levegőzni? Vagy óra vége előtt elfáradtak a gyerekek és szükségük lenne egy kis játékos kikapcsolódásra? Esetleg adódott délután egy kis szabadidő, amit szeretnél hasznosan eltölteni? Vegyétek elő a multikártyát és játsszatok vele (a képen memóriajáték)!

3. Hangtani tudatosságtól az írásig és olvasásig

A hangtani tudatosság a beszédhangok felismerése és elkülönítése, illetve annak a felismerése, hogy ha egy adott hangot kicserélünk, akkor a szó értelme megváltozik.

A legfrissebb olvasáspedagógiai kutatási eredmények is a fonológiai tudatosság fontosságát és hasznosságát hangsúlyozzák, úgymint könnyebb írás-olvasástanulás, jobb helyesírás és szövegértés, ezáltal jobb tanulási eredmények és kedvezőbb életkilátások. Több kutatás rávilágított arra, hogy a hangtudatosság

fejlesztése a betűtanulással kombinálva szignifikánsan javította a korai olvasási, szövegértési és helyesírási képességet (Ball és Blachman, 1991; Ehri et al, 2001, Szinger 2007).

Érdemes tehát időt és energiát szánni rá. Szerencsére a hangtani tudatosság fejlesztése semmi másból nem áll, csak játékból.

Az alábbi fejlesztő játékokhoz használ(hat)juk az alakazonos ábécét bármilyen formában (könyv, kártya, munkafüzet, poszter stb.), de akár a gyerekek neveit vagy a közelben található tárgyakat, játékokat is.

Fejlesztés közben különös figyelmet kell szentelni a helyes hangoztatásra. A magánhangzók (pl. a, e, o) magukban való hangoztatása a legkönnyebb, hiszen ezért magánhangzók. A mássalhangzóknál azonban tudatosságra van szükség, ugyanis a helytelen hangoztatás a gyermekek helyzetét megnehezíti és a fejlesztést hátráltatja. Egyes mássalhangzók könnyen hangoztathatók hosszan magukban is (pl. ssss vagy rrrr). Másokat viszont nem lehet hosszan hangoztatni, sőt segédhang nélkül nagyon nehéz kiejteni is (pl. p

vagy t). A cél az, hogy a mássalhangzókat kizárólag magukban, segédhang (pl. pé vagy pö, té vagy tö) nélkül hangoztassuk, hogy könnyebben tudják izolálni a gyermekek az adott hangot.

A hangtani tudatosság jól elkülöníthető szintekre tagolódik, melyek jellemzően kötött sorrendben követik egymást. Amíg az egyén az egyik szintet nem hallja, általában nem tud a következő szintre lépni. Ezért fontos, hogy ne erőltessük, legyünk türelmesek és ne ugráljunk a szintek között. A kialakulásához egyénekenként eltérő idő szükséges. Van, akinél ez spontán megtörténik, más gyermekek segítség nélkül megakadnának egyik-másik szinten.

- 1. Szótagolás:** ez a képesség fejlődik ki először a mondókázás hatására, kb. 3 éves korban. Előbb kevesebb, majd több szótagú szavakkal játszunk, minden szótagra tapsoljunk, vagy ugorjunk/dobbantsunk/bukfencezzünk. (Pl. ág – 1 taps, csiga – 2 csoszogás, alagút – 3 bukfenc) vagy csoportosíthatjuk a hívóképeket is a szótagok számának megfelelően (képen).

- 2. Kezdőhang:** először magánhangzókra kérdezzünk rá, majd, ha ráértett, akkor jöhetnek a mássalhangzók is. (Pl. Milyen hanggal kezdődik az ág? – á, A kiválasztott 3 játék közül melyik neve kezdődik r hanggal?)
- 3. Utolsó hang:** ez kicsit nehezebb, mint a kezdőhang, itt is a magánhangzóra végződő szavakkal kezdünk, utána jöjjenek a mássalhangzósok. Az utolsó hang hosszú elnyújtásával segíthetjük őket az elején. (Pl. Milyen hanggal végződik a baba(aaa)? – a, Milyen hanggal végződik a neved?)
- 4. Szólánc:** ilyenkor a szó utolsó hangjával kezdődő szót kell találni. Egyszer az egyikőnk jön, aztán a másik. Kombinálhatjuk körjátékkal, vonatozással. (Pl. ág – gomba – alma – stb.) Ne hagyjuk figyelmen kívül, hogy egy adott hanggal kezdődő szó keresése óvodás korban közel sem olyan egyszerű feladat, mint például az iskolás korúaknak.
- 5. Titkos nyelv:** csak a magánhangzókat ejtjük. Segít kihallani a szavak belsejében rejtőző hangokat. (Pl. Hogy mondod titkos nyelven azt, hogy ág! – á, baba – a,a)
- 6. Barkochba titkos nyelven:** lehet barkochba-szerűen is játszani a titkos nyelvet, esetleg kérdésekkel közelíteni a megoldáshoz. (Pl. Kinyitjuk a könyv egyik oldalát,

kiválasztunk egy képet és azt kérdezzük, hogy „Szerintetek melyik képre gondoltam? Úgy hangzik titkos nyelven, hogy a,a! Mi lehet a megfejtés?”)

- 7. Nyomozás:** ha még nem különül el a gyerekek fejében az összes hang, akkor rákérdezhetünk 1-1 érdekesebb, könnyebben kihallható hangra. (Pl. Álljon fel mindenki. Üljön le az, akinek a nevében elbújt a r hang! Álljon fél lábra mindenki, akinek a nevében halljuk a c hangot! Tapsoljon, akinek a nevében rejtőzik e!)
- 8. Lassított felvétel:** mielőtt még elkezdenénk hangokra bontani a szavakat, mondjuk ki őket lelassítva, majd újra egyben is. (Pl. maci: mmmmaaacciii, azaz maci)
- 9. Robotnyelv:** ha már egészen jól megy a hangok felismerése, akkor esetleg rákérdezhetünk konkrét szavakra, hogy milyen hangokból áll. Kezdjük a 2 betűs szavakkal (ág, só, tű), majd a 3 betűs szavakkal, és így tovább. (Pl. Gyertek, változzunk robottá! <megnyomhatunk magunkon egy képzeletbeli gombot, kísérhetjük szekvenciális mozgással is> Kitaláljátok, mit mond a robot: b-a-b-a? baba. Hogy hangzik robotnyelven az, hogy ág? – á-g, ág.) Fontos, hogy mindig kimondjuk a végén egyben is a szót.

A hangtudatosság játékosan fejleszthető és keresztezhető bármilyen más tevékenységgel, fejlesztéssel is (pl. rajzolás, mozgás, torna, séta, levegőzés, játékos szünet beiktatása közben), a lehetőségek tárháza szinte végtelen.

A gyerekek szintjétől és a megkívánt intenzitástól függően mérlegeljük a napi irányított fejlesztést.

A hangtani tudatosság fejlesztésének kiterjedt irodalma van, további részletes ismeretek, kész feladatsorok többek között a Hang-lépcső (Magyarné-Szabóné-Szatmáriné, 2019) c. könyvben is található.

Azok a gyerekek, akik ráéreznek a hangtani tudatosságra és a fejlesztés vagy a lapozgatás során megismerték az adott hanghoz tartozó nyomtatott nagybetűt, egyszer csak rájönnek, hogy egyszerűbb és rövidebb szavakat betűkre/hangokra tudnak bontani. A vállalkozó kedvű gyerekek azonnal megragadják a lehetőséget és leírják, amit szeretnének, a többieket esetleg egy kicsit bátoríthatjuk az alábbi módon, de erőltetni nem szükséges.

Először 2 vagy maximum 3 betűs szavakat gyűjtünk, amit egyénileg vagy csoportosan hangokra bontunk, majd megkeressük az adott hanghoz tartozó alakazonos hívóképet és/vagy betűt (pl. a multikártya segítségével):

1. Milyen hanggal kezdődik? Melyik betű tartozik hozzá?
2. Milyen hangra végződik? Melyik betű tartozik hozzá?
3. Hogyan hangzik titkos nyelven? Melyik betű tartozik hozzá?
4. Most pedig rendezzük a betűket sorrendbe!

Ha ez megy, az összeolvasás már nem fog gondot okozni (még ha nem is megy azonnal), mert a gyermek megértette a leképezést, azaz a „kódolás” értelmét.

4. Más oktatási módszer kiegészítése az alakazonos hívóképekkel

Bármilyen olvasástanítási módszer mellé hasznos lehet a BETŰK? KÉPBEN VAGYOK! alakazonos hívóképeit is kitenni. A tanítók visszajelzései alapján nem keverik össze a gyerekek a hívóképeket, sőt, általában az alakazonosság nagyobb segítség nekik.

Egy teljesen átlagos, tipikus fejlődésű gyermek számára is könnyebben megjegyezhetőek az alakazonos hívóképek a vizuális kapcsolat miatt. De a tanítók arról számoltak be, hogy a nehezen bevonható gyerekek érdeklődését is felkeltik a képek, így könnyebb velük tanulni. A betű-hang megfeleltetéssel bajlódó, nehezen olvasó gyerekek az alakazonos képek között keresték a megoldást, nem a hagyományos hívóképek között. Volt olyan halmozottan hátrányos helyzetű osztály, ahol egy idő után a Meixner-hívóképeket levették, csak az alakazonos hívóképek maradtak fent a falon. De segítség lehet a halláskárosult vagy beszéd fogyatékos gyermekek számára is. Szintén több visszajelzés érkezett arra vonatkozóan, hogy az autizmusban érintett gyermekeknek könnyebb volt így megjegyezni a betűket, vagy máshogyan nem is ment volna.

- Ball, E. W., & Blachman B. A. (1991): Does Phoneme Awareness Training in Kindergarten Make a Difference in Early Word Recognition and Developmental Spelling? *Reading Research Quarterly* 26:1 pp. 49-66. DOI: 10.1598/RRQ.26.1.3
- Ehri, L. C., Nunes, S. R., Willows, D. M., Valeska Schuster, B., Yaghoub-Zadeh, Z., & Shanahan, T. (2001): Phonemic awareness instruction helps children learn to read: Evidence from the National reading panel's meta-analysis. *Reading Research Quarterly*, 36(3), pp. 250–287. DOI: 10.1598/RRQ.36.3.2
- Jordanidisz Á (2009): A fonológiai tudatosság fejlődése az olvasástanulás időszakában, *Anyanyelv-pedagógia* 2009/4.
- Magyarné Z, Szabóné A, Szatmáriné N (2019): Hang-lépcső, *Logotech+ Kft*
- Szinger, V. (2007): Kivárás és bontakozó írásbeliség – Hagyomány és újszerűség az óvodai írás- és olvasáselőkészítésben *Elektronikus könyv és nevelés* 9:1

V. ALKALMAZÁS KOMPLEX ALAPOZÁSKÉNT

Amikor az idő megengedi, hogy egy előre tervezett féléves vagy egy éves (óvodában netán kétéves) olvasáshoz és íráshoz szükséges képességeket és készségeket megalapozó komplex programot alakítsunk ki a gyerekeknek, akkor érdemes a **BETŰHANGOLÓ** munkafüzetet és/vagy a multiszenzoros **BETŰSIMOGATÓ** feladatgyűjteményt is segítségül hívni.

Természetesen ezen kívül bátran lehet és javasolt is válogatni az előző fejezet gyors játékaival vagy fejlesztő ötletei közül is.

A fenti anyagok használatához különösebb előképzettség, tapasztalat vagy kreativitás nem szükséges, hiszen a feladatok és azok sorrendje előre adott. Nem árt azonban a hangtani tudatosság fejlesztésével kapcsolatos alapokkal tisztában lenni, melynek leírása az előző fejezetben megtalálható.

Mivel a gyermekek általában nem ugyanazon a hangtani tudatossági szinten állnak, érdemes a szintjüket felmérni és az eredmények alapján kisebb csoportokat alkotni.

A gyerekek korától, hangtani tudatosság szintjétől és a rendelkezésre álló időtől függően tervezzük meg a heti irányított foglalkozásokat.

Példa egy fél tanéves iskolai (előkészítő) tervre (kb. 14 hét - 28 betű):

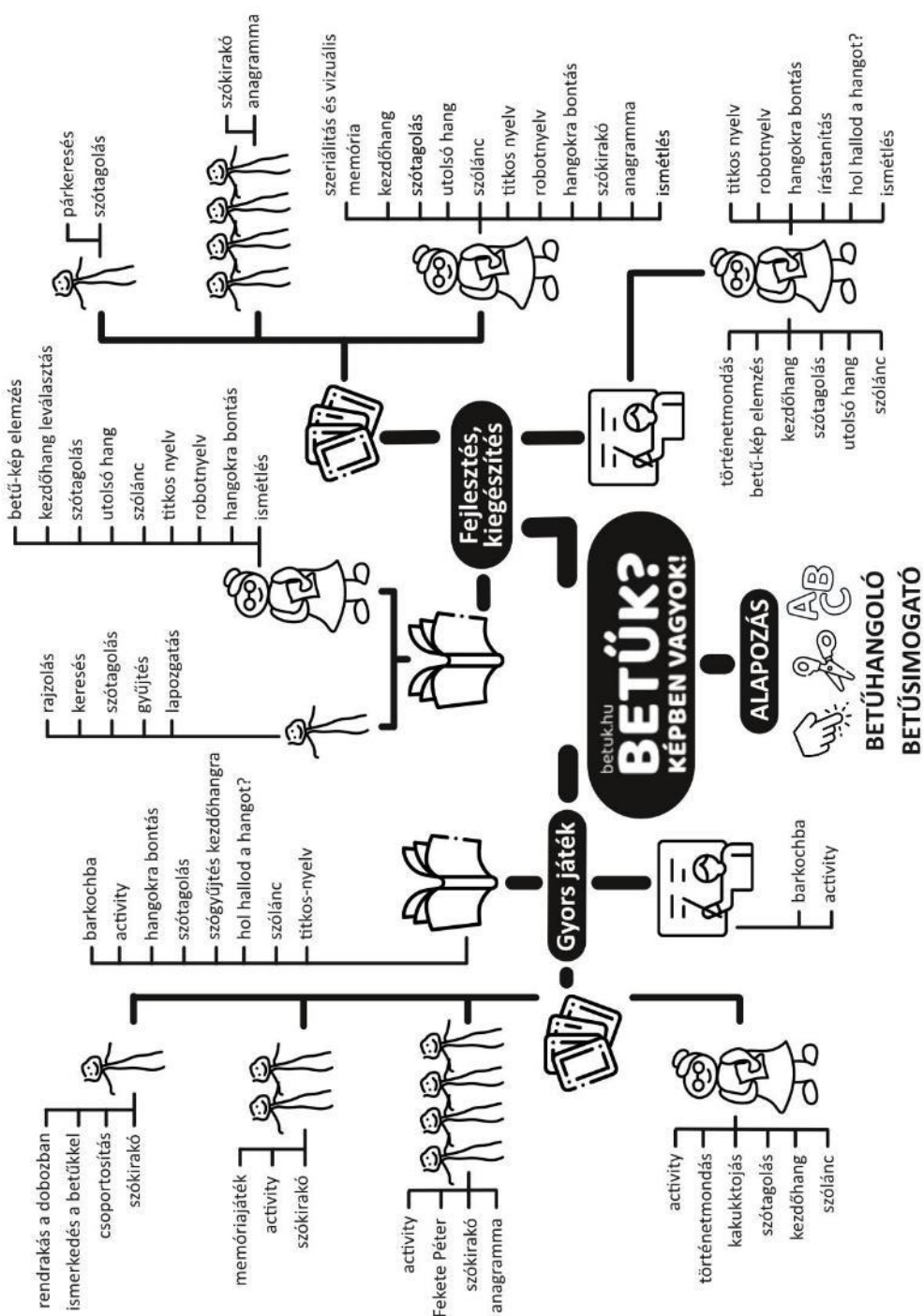
hétfő	DE	BETŰHANGOLÓ munkafüzet mindkét oldala, betű 1	30 perc
hétfő	DU	multikártyás hangtudatosság fejlesztés és játék	30 perc
kedd	DE	BETŰSIMOGATÓ tapintható betű készítés és feladatok, betű 1	30 perc
kedd	DU	játék hangtudatosság fejlesztéssel pl. tornaóra közben	30 perc
szerda	DE	ismétlés	30 perc
szerda	DU	játék hangtudatosság fejlesztéssel	30 perc
csütörtök	DE	BETŰHANGOLÓ munkafüzet mindkét oldala, betű 2	30 perc
csütörtök	DU	multikártyás hangtudatosság fejlesztés és játék	30 perc
péntek	DE	BETŰSIMOGATÓ tapintható betű készítés és feladatok, betű 2	30 perc
péntek	DU	játék hangtudatosság fejlesztéssel pl. tornaóra közben	30 perc

Példa egy egész tanéves óvodai (iskola-előkészítő) tervre (kb. 30 hét - 30 betű):

hétfő	BETŰHANGOLÓ munkafüzet betűs oldala	10 perc
kedd	multikártyás játék	10 perc
szerda	BETŰSIMOGATÓ tapintható betű készítés	5-15 perc
csütörtök	játék hangtudatosság fejlesztéssel pl. torna foglalkozás közben	
péntek	BETŰHANGOLÓ hangtani tudatosság feladatlap	10 perc

VI. ALKALMAZÁS MIND-MAP

Az ábra összefoglalja, hogy milyen jellegű tevékenységeket végezhetünk a rendelkezésre álló idő, eszköz és a cél függvényében. Az ábra bal oldala a **gyors játékot**, a jobb oldala a **fejlesztéshez, kiegészítésként** kapcsolódó **egyéni, kiscsoportos** és **frontális** feladatokat mutatja be. Az olvasási és szövegértési készségek komplex alapozásához pedig a multiszenzoros **BETŰSIMOGATÓ** és a **BETŰHANGOLÓ** munkafüzet ad támogatást.

VII. A KÖNYV ELŐNYEI ÉS HASZNÁLATA

1. Előnyei

- A betűk által megismerhetik a gyerekek a beszédünket felépítő hangokat.
- Hangtani tudatosságot fejlesztő feladatok találhatóak a könyv végén (főként otthoni használatra, a szülőknek készült).
- A feladatok megoldására a könyv részét képező matricák szolgálnak (alaki azonosság keresése, ragasztás közben fejlődik a kézügyesség, élménnyé teszi a betűkkel való ismerkedést).
- Az egyszerű képek és a kevés szöveg miatt a gyerekek önállóan is értelmezni tudják, érdeklődésüknek megfelelően lapozgathatják, nem feltétlenül igényli folyamatosan felnőtt jelenlétét.

Videó: [BETŰK? KÉPBEN VAGYOK! - bemutatkozó videó HD - YouTube](https://www.youtube.com/watch?v=G5jmOrki0Cg)

<https://www.youtube.com/watch?v=G5jmOrki0Cg>

2. A könyv felhasználási lehetőségei

Egyénileg: a könyvet a gyerekek egyénileg is használhatják a szabad érdeklődésüknek megfelelően, de akár irányított feladatokat is adhatunk nekik a benne található képekkel kapcsolatban (differenciálás).

- **Lapozgassa:** Ha már érdeklődik és nagyon szeretné a betűket látni akkor azért, vagy ha nem érdeklődik, akkor az érdeklődés felkeltésére.
- **Felfedezés:** Gyűjtsön bizonyos szempontoknak megfelelő képeket vagy képezzen önállóan csoportokat: gyümölcsök, növények, állatok, kékek, pirosak, kerek, ruhadarabok, hasonlóak stb.

- **Keressen ellentéteket:** szögletes-kerek, édes-savanyú, illatos-büdös, szép-csúnya, gyors-lassú, nagy-kicsi, hajlékony-törékeny, szúrós-puha, pöttyös-csíkos, hideg-meleg, csúszós-érdes, finom-nem finom, hangos-halk, könnyű-nehéz, stb.
- **Keresse meg** azt a betűt, amelyikkel kezdődik a neve, vagy egy adott tárgy kezdőhangja/utolsó hangja stb.
- **Találja ki**, mi a közös az egy-egy betű alatt található kis képekben.
- **Rajzolja le**, gondolja tovább a kedvenc képét.
- **Szótagra bontás:** keressen 2, 3, 4 szótagú szavakat.

Közösen: a pedagógus kezében tartja a könyvet és az adott képpel, oldallal kapcsolatban kérdéseket tesz fel.

- Milyen **képeket** látunk ezen az oldalon? **Mi lehet a közös bennük?**
- **Memória:** nevezzük meg együtt az egyik oldalon található képeket, majd lapozzunk el onnan/csukjuk be a könyvet. Mondják el sorrendben, milyen képek voltak az oldalon!
- **Hívókép és betű** elemzése, forma megtalálása, betű alakjának megtapasztalása különböző egyéb tevékenységek által (torna, gyurmázás, kivágás papírból stb.).
- **Szótagolás** tapssal, dobbantással kísérve, vagy számoljon ki annyi ceruzát a tolltartóból/építőköcköt/színes korongot.
- **Barkochba titkos nyelven:** a könyv egyik oldaláról, kiválasztunk egy képet és azt kérdezzük, hogy „Szerintetek melyik képre gondoltam? Úgy hangzik titkos nyelven, hogy a,a! Mi a megfejtés?”
- **Hangokra bontás** először csak koppintással, színes korongok kihelyezésével, majd a valódi hangok megkeresésével.
- Gyűjtsünk az adott kép **kezdőhangjával szavakat.**
- **Hol hallja** a hívókép nevében az adott hangot? Nem a kezdőhangját, hanem más hangokat: elején/belül/végén?

- **Mi a közös** a 2 vagy 3 hívókép nevében? (pl.: ugyanannyi szótagból állnak, mgh-val/msh-val kezdődnek stb.)
- **Szólánc:** mondd ki az egyik hívókép nevét! A következő gyerek elismétli és hozzátesz egy új szót, ami az utolsó hangjával kezdődik.
- **Lassított felvétel:** mielőtt még elkezdenénk hangokra bontani a szavakat, mondjuk ki őket lelassítva, majd újra egyben is. (Pl. maci: mmmmaaacciii, azaz maci)
- **Robotnyelv:** mondjuk ki az egyik kép nevét robotnyelven, majd a gyerekek találják, ki melyik lehetett az!

VIII. MULTIKÁRTYA ELŐNYEI ÉS HASZNÁLATA

1. Előnyei

- A hívóképek és a betűk külön lapon szerepelnek (86 lap).
- A célnak és a nehézségi szintnek megfelelően sokrétűen alkalmazható.
- Egyénileg, párokban, kis csoportokban és frontálisan is használható.
- Játék és fejlesztés egyben.

Videó: [BETŰK? KÉPBEN VAGYOK! - 4az1ben multikártya bemutató - YouTube](#)

[Fonématudatosság fejlesztése játékosan - BETŰK? KÉPBEN VAGYOK! - YouTube](#)

2. A multikártya felhasználási lehetőségei

Egyénileg:

- (Összekevert pakliban) keresse meg mindegyik kép párját.
- **Csoportosítsa** a képeket valamilyen szempontnak megfelelően (állatok, használati tárgyak, közlekedés, kicsi, nagy, kerek, piros, stb).
- **Összepárosítás:** 6-8 kép és a hozzájuk tartozó betű összepárosítása (fenti kép).
- **Szótagolás:** csoportosítsa a hívóképeket szótagszám szerint. (alsó kép)
- **Hangtani** tudatosság fejlesztése

Párosan:

- **Memóriajáték:** a szokásos játékon túl megpróbálhatják a gyerekek a két húzott betűt hangoztatni- olykor vicces, gyakran képtelen, de néha értelmes hangkombináció is adódhat.
- **Activity:** húzzon egy hívóképet és mutogassa el vagy rajzolja le a párjának.
- **Szólánc:** válasszunk ki egy hívóképet. A következő gyerek elismétli, megkeresi az

utolsó hangot és hozzátesz egy olyan **tetszőleges** szót, ami ezzel a hanggal kezdődik. Játshatjuk a kártya hívóképeivel is, így jobban látható, könnyebb hangoztatni, bár a hossza a hívóképek adott száma miatt véges. A leghosszabb szólánc a **kártyalapok felhasználásával** az alábbi kezdő hívóképekkel érhető el:

7 lépés: Í, Y

6 lépés: DZS, J, Ö, S, SZ, W, X, ZS

Csoportokban: akár 4-5 csoportra is osztható 1 doboz (86 lap)

- **Activity:** húzzon egy hívóképet és mutogassa el vagy rajzolja le a csoportnak.
- **Fekete Péter:** klasszikus kártyajáték kikapcsolódásképpen.
- **Szólánc:** válasszunk ki egy hívóképet. A következő gyerek elismétli, megkeresi az utolsó hangot és hozzátesz egy olyan **tetszőleges** szót, ami ezzel a hanggal kezdődik. Játshatjuk a kártya hívóképeivel is, így jobban látható, könnyebb hangoztatni, bár a hossza a hívóképek adott száma miatt véges. A leghosszabb szólánc a **kártyalapok felhasználásával** az alábbi kezdő hívóképekkel érhető el:

7 lépés: Í, Y

6 lépés: DZS, J, Ö, S, SZ, W, X, ZS

- **Szókirakó:** az adott betűkből és hívóképekből milyen szavakat tudnak kirakni?
- **Anagramma:** ha összekeverjük az adott szó betűit, milyen értelmes szót kaphatunk még? (tál-lát, rák-kár, papi-pipa, élet-étel, kupa-kapu, stb)

Frontálisan:

- **Activity:** húzzon egy hívóképet és mutogassa el vagy rajzolja le az osztálynak.
- **Történetmondás:** bizonyos időközönként felmutatunk egy-egy hívóképet, amit bele kell szólni a történetbe.
- **Szerialitás és vizuális memória:** 4, 5, 6 hívóképet kiteszünk, közösen megnevezzük őket, elismételjük néhányszor, majd lefordítjuk (egyesével, vagy egyszerre mindet). Sorban (haladó: véletlenszerű sorrendben) kérdezzünk rá az adott kártyára, mit rejt, majd fordítsuk fel.

- **Kakukktojás:** válasszunk ki hívóképeket valamilyen logika mentén (állatok, kicsi, finom, sárga, szögletes, hasznos) és tegyünk bele egy kakukktojást. Melyik nem illik a sorba? Miért? Esetleg van több megoldás is?
- **Mi a közös bennük?:** Mutassunk fel 3 hívóképet, és a gyerekeknek ki találni, mi a közös bennük (pl: ugyanannyi szótagból állnak, mgh-val/msh-val kezdődnek stb.).
- **Szótagolás:** ahány szótag az adott hívókép, annyit tapsoljunk, ugorjunk, bukfencezzünk, dobbantsunk, vagy számoljunk ki annyi ceruzát a tolltartóból, tegyünk ki annyi színes korongot, stb.
- **Kezdőhang:** milyen hanggal kezdődik az adott hívókép?
- **Utolsó hang:** Milyen hangra végződik az adott kép? Kiválaszthatunk az utolsó hang szerint több képet is, és gyakorolhatjuk velük a hang kihallását a sorból:

A: csiga, építőkocka, fa, óra, téglá, uborka

E: dinnye, gesztenye

Ó: információ, parkoló, űrhajó

Ő: őrlő, nyakkendő

G: ág, nadrág, üveg, virág

K: buborék, rák, tyúk, lyuk

M: citrom, elem

R: WC-papír, zsinór

T: alagút, út

- **Titkos nyelv:** hangoztassuk az adott képet úgy, hogy csak a magánhangzókat ejtjük. Segít kihallani a szavak belsejében rejtőző hangokat. Kiválaszthatunk a magánhangzók szerint több képet is, és gyakorolhatjuk velük a hang kihallását a sorból:

Á: ág, rák, sál

E: elem, gesztenye, jegy

Í: íj, híd, szív

Ú: tyúk, út

- **Hol hallod** az adott hívókép nevében a hangot? Elején, végén vagy belül? Szemléltetésre használjunk egy ceruzát: a hegye a kezdőhang, a radír az utolsó hang, a ceruza maga pedig a szó belseje. A hegye (a gyerekek felől nézve) balra mutasson, hiszen balról-jobbra írunk.
- **Szólánc:** válasszunk ki egy hívóképet. A következő gyerek elismétli, megkeresi az utolsó hangot és hozzátesz egy olyan **tetszőleges** szót, ami ezzel a hanggal kezdődik. Játshatjuk a kártya hívóképeivel is, így jobban látható, könnyebb hangoztatni, bár a hossza a hívóképek adott száma miatt véges. A leghosszabb szólánc a **kártyalapok felhasználásával** az alábbi kezdő hívóképekkel érhető el:

7 lépés: Í, Y

6 lépés: DZS, J, Ö, S, SZ, W, X, ZS

- **Hangokra bontás:** próbáljuk „robot nyelven” hangokra bontani az adott szót és tegyen ki annyi színes korongot/ceruzát/építőkockát, ahány hangot hallunk.
- **Ismétlés:** az előző órán, napokon tanult anyag felidézésére, ellenőrzésére.

- **Szókirakó:** válasszunk egy tárgyat vagy hívóképet és rakja ki a kártya betűi és képei segítségével. Kezdjük 2-3 betűs, egy szótagos hívóképekkel (ág, fa, öv, íj, út, híd, jegy, lyuk, rák, sál, szív, tyúk). Először keressük meg az első hangját, majd az utolsót, utána mondjuk el titkos nyelven, és már meg is van! Egy kis gyakorlás után jöhetnek a hosszabb szavak is (odú, óra, csiga, elem, lego, órlő, üveg).

- **Anagramma:** ha összekeverjük az adott szó betűit, milyen értelmes szót kaphatunk még? A 2 és 3 betűs anagramma nem túl nagy kihívás, inkább szórakoztató. A hosszabb szavak viszont nehezek is lehetnek a kisgyerekeknek, ezért azzal segíthetünk, ha a kevésbé ismert vagy nehezebb szót tesszük ki, amiből a könnyebb vagy számukra jobban ismert szót megkereshetik.

2 betűs: ló-ól

3 betűs: tál-lát, rák-kár, rét-tér, tél-lét, pék-kép, eső-őse, köt-tök, som-mos, gém-még, dúl-lúd, árny-nyár, lép-Pál, láb-bál, lóg-gól, zsúr-rúzs

4 betűs: papi-pipa, élet-étel, kupa-kapu, mozi-izom, Viki-kivi, iker-Erik, gyalu-Gyula, rőzse-Rezső, csoki-kocsi, kicsi-csiki, róka-karó, Aszód-szóda, erőd-erdő

5 betűs: retek-terek-teker, elcsen-lencse, körte-köret, kapor-korpa, könyék-kökény, Andor-ronda, lakás-sakál, szekér-ékszer, veréb-véreb, bagoly-boglya, szálka-kaszálkalász, posta-tapos, málna-nálam, lohol-holló, püföl-Fülöp, bogár-Gábor, mosni-Simon, ástam-Tamás, lazán-Zalán, pálma-lámpa, fonal-falon, patak-kapta-kapat, nahát-nátha, gödör-dörög

6 betűs: forint-fintor, paplan-nappal, platán-palánta, neveli-Evelin

7 betűs: somolyog-mosolyog

IX. PLAKÁTOK, TABLÓK ELŐNYEI ÉS HASZNÁLATA

1. Változatok

Ha az alakazonos betűkalauz a falon is helyet kap és állandóan látható a gyerekek számára, még ha nem is foglalkozunk éppen/még vele, az azért hasznos, mert egyrészt indirekt módon rögzülnek a betűk és a képek, másrészt foglalkoztatja a gyerekeket.

A gyerekek érdeklődési szintjének és a pedagógiai céljainknak megfelelően választhatunk olyan kivitel is, ahol csak a nyomtatott nagybetűk szerepelnek és találunk olyat is, ahol már az írott kis- és nagybetűk is láthatóak. Az alakazonos ábécé létezik ablakmatrica és poszter formában is csak a nyomtatott nagybetűkkel.

Az írott és nyomtatott kis és nagybetűkkel kiegészítve A4-es méretű betűnként különálló hívóképek és 150x110 cm méretű óriás oktatóabló formájában is.

2. Előnyei

- Állandóan látható, a gyerekek kíváncsiak lesznek, mi mit jelent.
- Mindig kéznél van játékhoz, fejlesztéshez.
- Igény szerint választható a csak nyomtatott, vagy az írott kis- és nagybetűs verzió.
- Igényes, hangulatos dekoráció.

3. A hívóképek felhasználási lehetőségei

- **Hívókép és betű** elemzése, forma megtalálása, betű alakjának megtapasztalása különböző egyéb tevékenységek által (torna, gyurmázás, kivágás papírból stb.).
- **Szótagolás:** ahány szótag, az adott hívókép, annyit tapsoljunk, ugorjunk, bukfencezzünk, dobantsunk, vagy számoljunk ki annyi ceruzát a tolltartóból, tegyünk ki annyi színes korongot, stb.
- **Kezdőhang:** milyen hanggal kezdődik az adott hívókép?
- **Hol hallod** az adott hívókép nevében a hangot? Elején, végén vagy belül? Szemléltetésre használjunk egy ceruzát: a hegye a kezdőhang, a radír az utolsó hang, a ceruza maga pedig a szó belseje. A hegye (a gyerekek felől nézve) balra mutasson, hiszen balról-jobbra írunk.
- **Szólánc:** válasszunk ki egy hívóképet. A következő gyerek elismétli és hozzátesz egy olyan szót, ami az utolsó hangjával kezdődik.
- **Hangokra bontás:** próbáljuk „robot nyelven” hangokra bontani az adott szót és tegyünk ki annyi színes korongot, ahány hangot hallunk.
- **Írástanítás**
- **Ismétlés:** az előző órán, napokon tanult anyag felidézésére, ellenőrzésére.

4. Az oktatóabló és poszter felhasználási lehetőségei

- **Barkochba:** melyik hívóképre gondoltam?
- **Activity:** válasszon egy hívóképet és mutogassa el vagy rajzolja le az osztálynak!
- **Történetmondás:** bizonyos időközönként rámutatunk egy-egy hívóképre, amit bele kell szőni a történetbe.

- **Szótagolás:** ahány szótag, az adott hívókép, annyit tapsoljunk, ugorjunk, bukfencezzünk, dobbantsunk, vagy számoljunk ki annyi ceruzát a tolltartóból, tegyünk ki annyi színes korongot, stb.
- **Kezdőhang:** milyen hanggal kezdődik az adott hívókép?
- **Hol hallod** az adott hívókép nevében a hangot? Elején, végén vagy belül? Szemléltetésre használjunk egy ceruzát: a hegye a kezdőhang, a radír az utolsó hang, a ceruza maga pedig a szó belseje. A hegye (a gyerekek felől nézve) balra mutasson, hiszen balról-jobbra írunk.
- **Szólánc:** válasszunk ki egy hívóképet. A következő gyerek elismétli és hozzátesz egy olyan szót, ami az utolsó hangjával kezdődik.
- **Lassított felvétel:** mielőtt még elkezdenénk hangokra bontani a szavakat, mondjuk ki őket lelassítva, majd újra egyben is. (Pl. maci: mmmmaaacciii, azaz maci)
- **Hangokra bontás:** próbáljuk „robot nyelven” hangokra bontani az adott szót és tegyünk ki annyi színes korongot/ceruzát/színes korongot, ahány hangot hallunk.
- **Írástanítás**
- **Ismétlés:** az előző órán, napokon tanult anyag felidézésére, ellenőrzésére.

X. LAMINÁLT KÖNYÖKLŐ ELŐNYEI ÉS HASZNÁLATA

1. Előnyei

- A3 méretű laminált lap.
- Kis- és nagybetűs verzióban is elérhető.
- Korlátlan mennyiségben átírható filccel, majd letörölhető.
- Hátoldala gyakorlásra is használható.

Videó: [Kisbetűs laminált könyöklő alakazonos hívóképekkel - YouTube](#)

2. A laminált könyöklő felhasználási lehetőségei

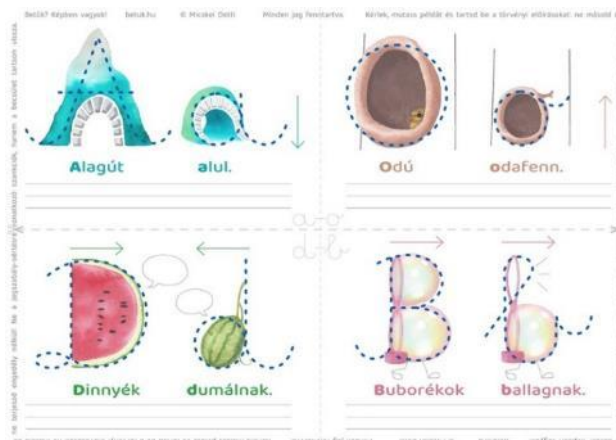
- Otthon emlékeztetőül az íróasztalra tehető, hogy mindig kéznél legyen.
- Iskolában segítség az írás tanuláshoz az alakazonos hívóképek erejével
- Felzárkóztatáson is használható, korlátlan alkalommal átírható, letörölhető.

XI. BETŰRÖGZÍTŐ

1. Előnyei

- Segít az alaki különbségek feltárásában.
- Alliteráló mondókával támogatja a memorizálást.
- Alakazonos hívóképek segítenek a rögzítésben.
- Nyomtatható, színezhető.

2. A BETŰRÖGZÍTŐ felhasználási lehetőségei

- Otthon a falra kitéve, vagy a tolltartóba helyezve mindig kéznél lehet, amikor szükség van rá.
- Iskolában a tanterem falára is kihelyezhető, hogy mindig szem előtt legyen.
- Felzárkóztatáson is kiválóan használható.

XII. BETŰHANGOLÓ

1. Előnyei

- Fekete-fehér kivitel.
- Szövegértés és olvasási képességek alapozása különösebb előképzettség nélkül.
- Lépésről-lépésre halad mind a betűk megismerésében, mind a hangtani tudatosságban.
- Átlátható, nem zsúfolt.
- Sokrétű feladattípus.

2. A BETŰHANGOLÓ felhasználási lehetőségei

- Otthon az iskolára való játékos felkészülés során.
- Óvodában az iskolára való játékos felkészülés során.
- Iskola első évében, félévében az olvasási készségek alapozására.
- Felzárkóztatásra.

A munkafüzet az alakozonos hívóképek segítségével párhuzamosan ismerteti meg a gyermekeket a betűkkel és a hangokkal. Végig vezeti őket a hangtani tudatosság lépcsőin a legelejétől kezdve a szavak lebetűzéséig, majd elolvasásáig.

Változatos feladatokon keresztül előtérbe kerül nem csak a szabadkézi rajzolás, hanem a vonalvezetési gyakorlatok, az egyszerű, iskolára felkészítő feladatok, valamint a figyelem fejlesztése is.

Sőt, nem áll meg a papír síkján: minden oldalon egy-egy kaland keretében kalandra invitálja a gyermekeket, hogy ügyesedjenek, tapasztalatokat és élményeket szerezzenek.

Minden második oldal pedig a hangtani tudatosság fejlesztését szolgáló, betűtől független feladatlap.

XIII. BETŰSIMOGATÓ

1. Előnyei

- Tapinthatóvá válnak az alakazonos hívóképek.
- Készítésük során fejlődik a gyermek kézügyessége és a technikai tudása is.
- Ezáltal még mélyebb elsajátítást tesz lehetővé.
- Versekkel és találós kérdésekkel.
- Ismeretek, szókincs, önkifejezés fejlesztése.
- Betűtornával.
- Lépésről-lépésre halad mind a betűk megismerésében, mind a hangtani tudatosságban.
- Szövegértés és olvasási képességek alapozása különösebb előképzettség nélkül.

2. A BETŰSIMOGATÓ felhasználási lehetőségei

- Otthon az iskolára való játékos felkészülés során.
- Óvodában az iskolára való játékos felkészülés során.
- Iskola első évében, félévében az olvasási készségek alapozására.
- Felzárkóztatásra.

A BETŰSIMOGATÓ egy multiszenzoros (látás, hallás, tapintás, mozgás, beszéd, sőt, olykor még ízlelés is) feladatgyűjtemény és iránymutatás, melynek célja, hogy a gyerekek képességeit sokrétűen fejlessze, miközben megismerkednek a beszédünket alkotó hangokkal és a hozzájuk tartozó betűkkel.

Az eredménye egy olyan füzet lesz, amiben minden gyermek (korának megfelelő mértékű segítséggel, de lehetőleg) saját maga elkészíti a tapintható betűit. Ez a füzet utána mindig a rendelkezésére áll, ha szeretne barangolni egy kicsit a betűk tapintható világában vagy emlékeztetőül szolgál, ha esetleg elbizonytalanodik valamelyik betűt illetően.

Az elkészítés közben fejlődik kézügyességük, technikai tudásuk, kreativitásuk, hangtani tudatosságuk és testsémájuk.

Az alakazonos hívóképekkel egyszerűbb és gyorsabb a betűkkel való ismerkedés, de a betűk elkészítése során és a betűk tapintása által pedig még mélyebb és szilárdabb elsajátítást érhetünk el.

Minden betűhöz tartozik találóskérdés és/vagy vers, melyben az adott hang kitüntetett szerepet kap. A versek használhatók memorizálásra is. A találóskérdések nem túl nehezek, segítik az elvonatkoztatási képességet, miközben megmozgatják a kis agyi fogaskerekeket. Ha nem egyszerűen nemmel válaszolunk vagy eláruljuk a megfejtést, akkor a logikus gondolkodás, az elemzés, sőt akár az érvelés alapjaiba is bevezethetjük a gyermekeket. A találóskérdések megoldása mindig az adott hívókép, tehát érdemes azzal kezdeni.

Az adott hívóképhez tartozik egy témakör, melyet megbeszélhetünk a gyerekekkel. Célja a szókincsbővítés, az ismeretterjesztés és a szabad önkifejezés fejlesztése.

Mivel az olvasáshoz szükséges neurológiai hálózat fejlődését nem csak a kézmozdulat, a hintázás és a mozgás segíti, hanem a (kötetlen, szabad, akár ritmustalan) tánc is, ezért egy-egy gyerekeknek szóló dal is belekerült a gyűjteménybe. A szabad ugrálás nem csak szórakoztató és jókedvre derít, hanem kitűnő stresszoldó is. A dal témája mindig kapcsolódik az adott hívóképhez.

A betűtorna ötleteket ad, hogyan formázhatják meg a gyerekek saját magukból az adott betűt. Fejleszti a testsémát és az önellenőrzést, miközben egy egészen más dimenzióban is megtapasztalhatják a betűket.

A hangtani tudatosság fejlesztésére vonatkozó irányított kérdések is szerepelnek a feladatgyűjteményben a legkönnyebb szinttől kezdve a hangokra bontásig.

Végül pedig egy részletes leírás adja meg az adott alakazonos hívókép tapintható verziójának elkészítéséhez szükséges anyagokat és műveleti lépéseket.

© Kicsi Bernett | BETŰMOGATÓ | betuk.hu

V, virág

Vers:
AMKOR A TÉLNEK VÉGE, A HÓ ELOL VAG,
A VIRÁG VELED ÖRVEND A TAVASZNAK!
VIOLA SZÍNŰ VIRÁGA VIRÍT,
MINDEN RÓMART JÓ KEDVRE DERÍT!

Találós kérdés:
Növény vagyok, de nem fa,
nem is növény olyan nagyra,
A világ szebb velem és illatom,
ezer színű változatos,
Mí vagyok?

Téma: Beszélgetsek a virágokról: milyen virágokat ismerek, most mi nyílik? Minek nyílt táplálékot (méhek) és mit készítenek belőle (méz)? Nézzétek meg, hogy készült Erdő Ernő bácsi meséje – Hogyan készült a méz?

Betűtorna: Formázzanak a gyerekek magukból V betűt hanyatt fekvő, lábukat terpeszben felemelve. Hallgassátok, nézzétek meg a [Kicsi Gesztenye Klub](#) [Tavaszi dal](#) című dalát. Táncoljatok rá (kötetlen ugrálással)

Hangtudatosság:

- Milyen hanggal kezdődik a VIRÁG? Milyen hangra végződik?
- Gyűjtsétek le hanggal kezdődő, VIRÁGGal kapcsolatos szavakat! (virág, virág, virág)

Tapintható betű:

Hozzávalók:

- grafit ceruza előrajzolásához
- lila ceruza a betűhöz
- folyékony ragasztó
- olló
- 7,5x7,5 cm szíves lap (5x15-ös kivágólappal negyedre) 2 lila, 1 zöld

Elkészítés:

- Előrajzolás: Másolják le a gyerekek a betűt és alá rajzolják meg a kép tengelyét.
- Hajtogassanak 2 virágot és egy levelet a mellékelt útmutató szerint!
- Ragaszák fel a levelet és a virágokat!

Ez az E-BOOK juttatvány mintája a betuk.hu honlapra. 24/60

Egy mintaoldal a BETŰSIMOGATÓ-ból:

© Micskei Bernadett

BETŰSIMOGATÓ

betuk.hu

LY, lyuk

Vers:

LYUKAS A FURULYA,
 MOSOLYGÓS HANGJA KICSIT FURA.
 LYUKAS A KIRÁLYNÉ ESTÉLYI RUHÁJA,
 TAVALY EGY MOLYCSALÁD KIRÁGTA.
 LYUKAS A MŰHELYBEN A KÁLYHA,
 GOMOLYOG A FÜST A HOMÁLYBAN.
 LYUKAS A FOLYÓN A GÁLYA,
 ELSŰLLYED, BÁRMILYEN DRÁGA.

LYUKAS A GÖMBÖLYŰ BOGLYA,
 BELŐLE RAK FÉSZKET A GÓLYA.
 LYUKAS A TARTÁLYKOCSI HÁTSÓ FERTÁLYA,
 POCSOLYÁVAL LESZ TELI AZ AUTÓPÁLYA.
 LYUKAS A KRISTÁLYOS HÓPEHELY,
 ABBÓL LESZ A HÓGOLYÓ ÉS A HÓEMBER.

Téma: Mi az a lyuk? Mi lyukadt ki nálatok legutóbb? Meg tudátok javítani? Ha igen, hogyan?

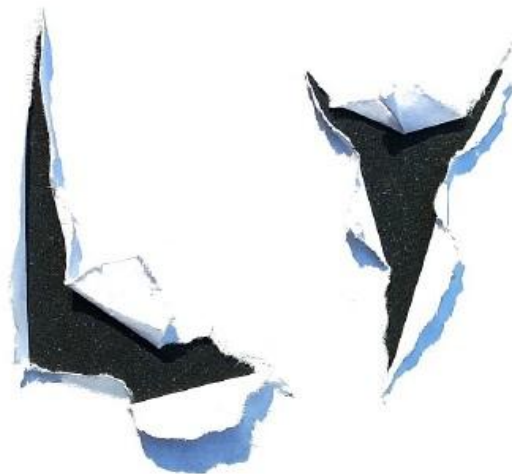
Betűtorna: Formázzák meg a gyerekek a LY betűt: az egyik legyen a L, a másik az Y.

Hangtudatosság:

1. Milyen hanggal kezdődik a LYUK?
2. Milyen hangra végződik?
3. Mondd el titkos nyelven (csak a magánhangzókat ejtve)! [u]
4. Rakd ki ezeket a hangokat a betűkártyákból és rendezd sorba!

Tapintható betű:

Hozzávalók:

- grafit ceruza
- folyékony ragasztó
- olló
- fekete lap

Elkészítés:

1. Előrajzolás: Másolják le a gyerekek a betűt és alá rajzolják meg a kép tengelyét.
2. Lyukasszák ki a füzet lapját (vagy egy írólapot) a betű mentén.
3. Ragasszák a füzetlap hátoldalára a fekete lapot (vagy színezzék feketére a füzet lapját és ragasszák rá a kilyukasztott írólapot).

Ez az E-BOOK példány minta@minta.hu tulajdona. 57/60

BETŰK? KÉPBEN VAGYOK!

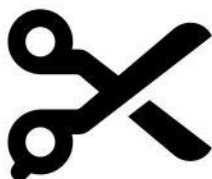
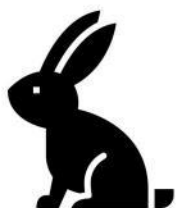
Hangtudatosság szintfelmérő

NÉV:

DÁTUM:

1. Karikázd be azt a képet, amelyik neve O hanggal kezdődik!

4 p / p

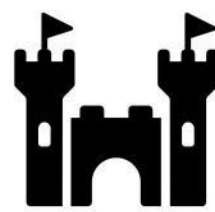
3. Karikázd be azt a képet, amelyik neve A hangra végződik!

4 p / p

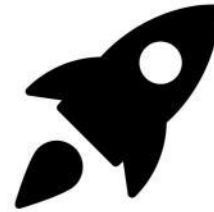
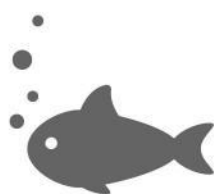
2. Karikázd be azt a képet, amelyiknek a nevében hallod a R hangot!

4 p / p

4. Rajzolj annyi vonalat a kép alá, ahány szótagból áll!

4 p / p

|

5. Bontsd hangokra a képet! Rajzolj mellé annyi kört, ahány hangból áll!

2 p / p

○ ○

ÖSSZESÍTÉS: max 18 pont /

pont %

+1 Rajzold le, amit olvasol! Írd le, ami a képen van!